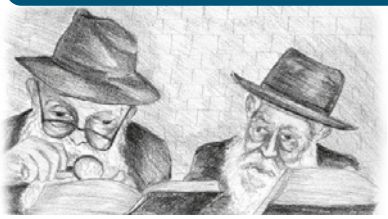
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת נח ■ א' מרחשון ה'תשפ"ג ■ 26.10.2022 ■ גליון מס' 706

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
שאלות ותשובות
המשך בעמ' 2

קץ כל בשר
לאחר שהחלו בני האדם לחטוא ולחמוס אחד את השני, הכריז...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
הכרת הטוב
סיפר המגיד מישרים הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א: היה זה בשעת...
המשך בעמ' 4

שביבים
■ כוחה של מלה טובה
■ שיעור מוסר חי
■ סקרנות מחנכת
המשך בעמ' 5

ותשחת הארץ
"ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס" שואל רבינו אור החיים...
המשך בעמ' 7

כך נעצרו הפוגרומים ברוסיה
רבי שמואל שניאורסאהן, האדמו"ר הרביעי מליובאוויטש, היה מוכן לסכן...
המשך בעמ' 8

נח ואברהם - "ראש קטן" ו"ראש גדול"

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נח בא לעולם מקולל, וכך תיארו זאת במדרש [ב"ר כ"ה]: "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון השליטו על הכל, הפרה הייתה נשמעת לחורש והתלם נשמע לחורש, כיון שחטא אדם מרדו עליו: הפרה לא הייתה נשמעת לחורש, והתלם לא היו נשמע לחורש" וכך מאז היה העולם הולך ומתדרדר והגיע לשיא השפלות בימיו של נח עד שהכתוב מעיד עליו: "לא ידון רוחי באדם לעולם". ולא רק הבריות אלא גם הטבע הושחת: "לא כשהיו זורעים היו קוצרים, אלא היו זורעים חטים וקוצרים קוצים ודרדרים". בראשית דרכו היה נח "ראש גדול" הוא לא היה אדיש למצוקות דורו, ראה אותם חורשים בידיהם עמד והתקין להם מחרשות ומגלות וקרדומות. ועל תרומתו זאת של נח לשיפור חיי החברה קראו עליו בני דורו: "זה ינחמנו ממעשינו ומעיצבון ידינו". נח מנסה לתרום לשיפור חיי החברה אך מאמציו היו לשווא, החברה השבעה משיבה לו בכפוית טובה ובמעשים של שחיתות וחמס, והפרצה הזו החלה מהגדולים, מבני השופטים ("בני האלהים"), ומשם התפשטה אל ההמונים עד שמלאה הארץ חמס. נח שהתהלך את האלקים, ועל כך אמרו חז"ל: "שהלך בצניעות ותמות וישרות לפני בוראו" [מדרש הגדול]. לא רק שהרגיש נבגד אלא לפי המדרש [ויק"ר כז] נח נרדף מבני דורו. ועל זאת הגיב נח בהתנתקות מבני דורו, כנראה לא יכול היה לשאת את הבגידה של בני דורו, הוא לא שכח ולא סלח להם, ומאז הוא הופך ל"ראש קטן", מפסיק להיות מעורב עם בני דורו והולך ומסתגר בתוך משפחתו, וכשאומר ה' לנח: "קץ כל בשר בא לפני", אין הוא מנסה לבקש על דורו כאברהם בסדום וכמשה בחטא העגל, וכך מובא [בזהר פרשת ויקרא] "כשאמר ה' לנח קץ כל בשר בא לפני (שאלתו היחידה של נח היתה) ולי מה אתה עושה? ולא ביקש רחמים על העולם וירדו מי המבול והאבידו את בני העולם, ומפני זה נקראו "מי נח", כי בו היו תלויים שלא ביקש רחמים על העולם". וכשהקב"ה אמר לו לעשות תיבה, גם אז אין הוא יוצא אל העם להזהירו ולנסות להשיבו אלא יושב בביתו, בעוד כוונתו של הקב"ה היא שיעשה תיבה כדי שיראו אותו יושב ועוסק בה, וישאלו אותו ואולי יעשו תשובה, וכך באמת היה כשכרת ארזים הם מתכנסים אצלו ואמרים לו: נח מה אתה עושה? והוא אומר: תיבה, שאמר לי הקב"ה שמביא מבול, והם לא היו משגיחין עליו [תנחומא].

כל הסיבות שהיו לנח לכעוס על דורו היו גם לאברהם, גם אותו רדפו אנשי דורו עד שהשליכוהו לכבשן האש, גם הוא יכול היה להיות "ראש קטן", ולאחר שניצל מכבשן האש היה יכול להסתגר בד' אמותיו, להתנתק מכל בני דורו ולבנות לו משפחה לתפארת. אך לא כך נוהג אברהם, הוא אינו מתחשבן עם בני דורו שביקשו להורגו, אלא נוקט יוזמה כדברי הרמב"ם [הל' ע"ז פ"א]: "התחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש אלו-ה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד. והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען". במאמרו "ערך התחיה" [אורות עמ' קלה] מתאר הראי"ה קוק את תגובתו של אברהם: "ומציירים אנו לנו נשמה גדולה ענקית לכל מלוא שאיפותיה, את תשוקתה הכבירה לחופש ואור, את צערה החזק, את מכאובה הנמרץ על עלבון התבל - נשמת אברהם, איך היא מתמרמרת בראותה את האושר, את האור המוכן לכל, לכל חי, לכל נשמה . . איך מתפרץ הארי מהסוגר, איך נוטל הוא את מקלו בחרון, משבר את הצלמים, קורא בכח לאורה, לא-ל אחד א-ל עולם" וממשיך שם הראי"ה וכותב שאת התשוקה הזו של אברהם, לא להיות אדיש לכישלונות האדם אלא לנסות לתקן אותם, לקחה לה האומה בישראל ליסוד חיי הלאומיות שלה על פי גורלה ההיסטורי.

גם בתקופתנו, בצוק העיתים שאנו שרויים בה, מפעם לפעם אנו מזהים את שתי הנטיות הללו, של נח ושל אברהם, בכל פעם שהשלטון פוגע בנו יש הדורשים להתנתק ממנו כמו במקרה בו אחינו פגעו

במתיישבי גוש קטיף, התגובה הייתה שלא לשכוח ולא לסלוח להם, להפסיק להיות "מתקני עולם" ולעבור להיות "ראש קטן" העושה לביתו. ולעומתם יש נטייה אחרת, למרות הכל להמשיך להיות "ראש גדול" ולפעול לטובת כלל ישראל כולו, במעורבות ושותפות בכל תחומי החברה הישראלית. כי השאלה אינה סליחה או אי סליחה, אלא השאלה היא האם מותר לנו להפקיר את אחינו הטועים והחוטאים, וכבר אמרה ברוריה לרבי מאיר [ברכות י' א']: על אותם בריונים שהיו בשכנותו של רבי מאיר שהיו מצערים אותו הרבה, ובקש רבי מאיר שימותו, ואמרה לו ברוריה אשתו: לא כתוב יתמו חוטאים, אלא "חטאים" כתוב, בקש עליהם רחמים שיחזרו בתשובה ויפסיקו להיות רשעים.

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלות ותשובות

שאלה: אני גר בעיר שרוב תושביה אינם שומרי שבת, ובכל שבת אני מוצא את עצמי 'רוקד על המדרכות' כדי לא להכשיל יהודים בחילול שבת. איני רוצה להתקרב לשפת המדרכה, כדי שנהגים יעצרו בגללי, ומצד שני אני כן צריך מתי שהוא לחצות את הכביש...

האם אכן אני צריך להקפיד שנהגים לא יעצרו בגללי כדי לאפשר לי לחצות את הכביש?

תשובה: מעיקר הדין אין אנו צריכים להקפיד על כך, וניתן לעמוד קרוב לכביש ולהמתין לקבל את זכות הקדימה לעבור את הכביש, כמו שאנו עושים בימות החול.

ואמנם אנו גורמים לנהג לעצור (ובלעדינו לא היה עושה זאת) אבל מאחר והנהג בכל מקרה מחלל שבת, יש לומר שאין זה נחשב שאני מכשיל אותו גם אם בגללי הוא מוסיף עוד פעולה אחת של חילול שבת (לחיצה על הברקס) שכבר כתב הריטב"א במסכת עבודה זרה שאין איסור 'לפני עוור' שייך כאשר אני גורם למישהו להרבות באיסור (ולעניין איסור דרבנן של 'מסייע בידי עוברי עבירה' כבר נאמרו כמה סברות באחרונים).

ואף אם נאמר ששיטת הריטב"א אינה מוסכמת על כולם, מכל מקום בנידון זה אין אני צריך לוותר על זכותי להגיע ליעד, ולחצות את הכביש, בגלל אחרים שמחללים שבת.

אמנם בכל זאת ממידת חסידות ראוי באם הדבר אפשרי ולא כרוך בהמתנה מרובה, להמתין מעט רחוק משפת המדרכה, ולחכות עד שהכביש ריק ורק אז לעבור.

שאלה: בעקבות ההלכה הקודמת, רציתי לשאול מה הדין אם בשבת קודש עוצר לידי רכב נהוג בידי מחלל שבת ושואל אותי איך מגיעים לרחוב פלוני...מה עלי לעשות במצב כזה?

תשובה: אכן יש בזה התלבטות, כי מצד אחד איננו רוצים להיות שותפים לדבר עבירה (אלא אם כן הרכב בדרכו לבית יולדות...) אך מצד שני ייתכן שבכך שנסביר לו את הדרך, נמעט בחילול השבת שלו ונמנע ממנו 'להתברבר' בדרכים ולנסוע בדרך הארוכה יותר.

אמנם נראה שלמעשה מפני איסור 'חילול השם', אין לנו לסייע בידי עוברי עבירה (על אף השיקול הנ"ל) ואיננו יכולים להישאר אדישים אל מול חילול השבת ולהיות שותפים בו, ולכן צריכים בעדינות לומר לנהג שמשום קדושת השבת איננו יכולים לסייע לו.

שאלה: האם מותר לכוון את הבוילר שיחמם את המים בדוד במהלך השבת, כדי שמיד במוצאי שבת יהיו מים חמים לקלח את הקטנים?

תשובה: נראה שאין להתיר לעשות כן מחמת כמה סיבות:

א) כבר כתבו כמה פוסקים שאין להתיר שימוש בשעון שבת במהלך השבת, אלא לצרכים שנזקקים בהם בשבת, לצורך השבת ומצוותיה (כגון חימום הבית, קירור הבית, תאורת הבית, פלטה וכדומה) אולם פעולה זו אשר אינה לצורך השבת, ובאמצע השבת הבוילר יידלק, יש בזה משום חשש של 'זילות השבת' ו'תהא השבת קלה בעיננו'.

ב) יש בזה גם חשש של הכנה משבת לחול על פי דברי הרמ"א בהלכות יום כיפור.

ג) כמו כן יש לחוש לגזירת 'שהייה'.

אולם באופן שאינו מכוון את השעון שבת דווקא עבור השבת, אלא בכל יום מימות השבוע הטיימר מפעיל את גוף החימום בשעות אחר הצהריים כדי שיהיו מים חמים בשעות הערב, והנידון כעת הוא לא האם מותר לכוון במיוחד עבור השבת, אלא האם הוא צריך לכבות את הטיימר כדי שלא יופעל בשבת - בזה נראה שיש פחות לחוש לחששות המוזכרים לעיל באותיות א' וב', ויש מקום להתיר זאת אם הדבר נצרך, אך יקפיד לכסות את נורת החיווי והטיימר של הבוילר, גם כדי למנוע את איסור 'שהייה', וגם לתועלת בעניין זילות השבת, שלא יהיה ניכר לעין כל שהבוילר נדלק בשבת.

קץ כל בשר

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה, הריני כפרת משכבה

לאחר שהחלו בני האדם לחטוא ולחמוס אחד את השני[1], הכריז הקב"ה על 'קץ האנושות' כפי שהייתה מימות בראשית ועד לימי המבול. כשהדרך בה נחתם גזר דינם, באה בהשחתת הארץ עצמה ממש - עד עומק ג' טפחים שחורשת בהם המחרשה[2].

עניין זה בא לצורך הדגשת התיקון, שיבוא יחד עם 'קץ כל בשר'. שכן בזמן בריאת האדמה והוצאת העצים ממנה ביום השלישי לבריאה, שינתה האדמה את מידתה להוציא 'עץ עושה פרי' - במקום הציווי של ה' לעשות 'עץ פרי'[3]. ובכך הורחקו האמצעים מן המטרה, ונותק הקשר שביניהם.

ולסוף שלושה ימים, ביום השישי לבריאה - יצא האדם מן אותה אדמה[4] מקולקלת, שביקשה לשנות את מידתה הראויה לה. יחד עם שאר החיות, בהמות ושאר יוצאי האדמה[5]. ועל כן היה בשרם כ'בשר פיגולים' - וכעת הקיץ הקץ עליהם. כשהם המשיכו את 'דרך האדמה' בשינוי הטבע הרגיל שלהם - כשנזקקו מין לשאינו מינו[6]. דוגמת מה שזינתה האדמה, כשהצמיחה קוץ ודרדר לאדם - תחת החיטה והתבואה[7].

כל זאת היה עד שבא נח והשתמש במחרישה[8], החורשת ומהפכת את האדמה - בעומק ג' טפחים. ובכך ביקש נח להראות מהי דרך התיקון - בהפיכת הרע, לטוב. וזאת כיוון שגיסו - תובל קין אחיה של נעמה אשתו[9], היה הראשון להשמיש את הברזל ככלי עזר לאדם. אך בעוד הוא תיבל את אומנות הרציחה, ביצירת כלי משחית כדרך שעשה קין - זקנו[10]. בא נח ותיקן את המחרשה, ככלי עזר לאדם ולאדמה. כך שלא היה צורך עוד בעמל כפיים, כי אם ברתימת החי למחרשה - ובכך להביא לרפואת כל בשר, יחד עם האדמה.

ומכיוון שלא עשו כמהו כל בני דורו של נח - נחתם בזה גזר דינם לאבדון. ורק אלו אשר דבקו בבני מינם, בלא השחתת הדרך[11] - הם אלו שהביאו לחידוש העולם ותיקונו.

ולאחר שהקיץ הקץ על כל בשר, שנוצר במשך ארבעים יום - בא הקץ לעונש, לסוף אותם ארבעים הימים[12]. וכעת משנימוחה האדמה ועוכל הבשר, יש אחרית ותקווה לאנושות ולאדמה. שתחל להיווצר מתוך אדמה ובשר מתוקנים, שהחי בעצמו פועל את תיקונו השלם.

וכך באה נחמה לעולם, הנח מקלקולו הראשון. ומתוך כל יוצאי הציבה, נבנתה האנושות - יחד עם כל בשר, אשר על פני האדמה.

ואמנם עיקר דינם ומשפטם, לא היה אלא ארבעים יום בלבד. אך כדי למחות את שורש גרימת החטא - היא האדמה שקלקלה והוציאה ממנה את האדם המקולקל[13], היו עוד מאה וחמישים ימים של מים על הארץ. כשראשי ההרים כוסו בגובה של חמש עשרה אמות, מעל לראשיהם[14]. והיה זה מעין עניינם של חמש עשרה שירי המעלות שתיקן דוד, כשהשיב את מי התהום למקומם[15]. שכן גובה זה הוא יסוד העולם, עליו עומדת האדמה.

למרות כל זאת לא השכילו נח, בניו ויצורי החי - להבין את המוטל עליהם. ולכן שלושה שימשו בתיבה, כשדימו שנגמרה הגזרה לקץ ארבעים יום. ב**אדם** - היה זה חם בן נח. ב**חיה** - הכלב. וב**עוף** - העורב[16]. יחד עם נטיעת הכרם שנטע נח[17], והשתכרותו מהיין שבו - ב**אדמה**. וכך טרם הגיע העולם לכלל מטרתו והשלמתו, עד שבא אברהם אבינו והחל לקרוא את שם ה' בעולם[18].

ואף על ימינו אמרו חז"ל כדרך שנאמר על יציאת יוסף מבור השבי - 'קץ שם לחושך'[19]. וכבר כלו כל הקיצים, כש'דיו לאבל שיעמוד באבלו'[20]. וכדרך שהצטער נח בתיבה[21], די לנו בצער שהצטערנו[22] - כדי שיעלה זכרוננו לפניו[23], לטובה.

1 - **כי מלאה הארץ חמס** לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל (סנהדרין קח) - רש"י בראשית ו, יג
2 - ד"א את הארץ עם הארץ שאף ג' טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו - שם
3 - **עֵץ פְּרִי** שיהא טעם העץ כטעם הפרי והיא לא עשתה כן אלא **וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ עֵץ עֹשֶׂה פְּרִי** ולא **הָעֵץ פְּרִי** לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה (ס"א אינו ודו"ק) - שם א, יא
4 - **ויאמר ה' אמחה את האדם** הוא עפר ואביא עליו מים ואמחה אותו לכך נאמר לשון מחוי - שם ו, ז
5 - **תּוֹצֵא הָאָרֶץ** הוא שפירשתי שהכל נברא מיום ראשון ולא הוצרכו אלא להוציאם. **נֶפֶשׁ חַיָּה** שיש בה חיות - שם א, כד
6 - **כי השחית כל בשר** אפי' בהמה חיה ועוף נזקקין לשאינן מינן - שם, יב
7 - **ואכלת את עשב השדה** ומה קללה היא זו והלא בברכה נאמר לו הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע וגו' אלא מה אמור כאן בראש הענין ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה ואחר העצבון וקוץ ודרדר תצמיח לך כשתזרענה קטניות או ירקות גנה היא תצמיח לך קוצים ודרדרים ושאר עשבי שדה ועל כרחך תאכלם - שם ג, יח
8 - **זה ינחמנו** יניח ממנו את עצבון ידינו עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם והיתה הארץ מוציאה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נחה, וזהו ינחמנו - שם ה, כט
9 - **ואחות תובל קין נעמה** היא אשתו של נח, בב"ר - שם ד, כב
10 - **תובל קין** תובל אומנתו של קין. תובל לשון תבלין תיבל והתקין אומנתו של קין, לעשות כלי זיין לרוצחים - שם
11 - **מהעוף למינהו** (ב"ר) אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה - שם ו, כ
12 - **ארבעים יום** כנגד יצירת הולד שקלקלו להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים - שם ז, ד
13 - **ארורה האדמה בעבורך** תעלה לך דברים ארורים כגון זבובים ופרעושים ונמלים משל ליוצא לתרבות רעה והבריות מקללות שדים שינק מהם - שם ג, יז
14 - **חמש עשרה אמה מלמעלה** למעלה של גובה כל ההרים לאחר שהושוו המים לראשי ההרים - שם ז, כ
15 - אמר ליה רב חסדא לההוא מדרבנן דהוי קמסדר אגדתא קמיה א"ל שמיע לך הני חמש עשרה מעלות כנגד מי אמרם דוד א"ל הכי אמר רבי יוחנן בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעי למשטפא עלמא אמר דוד חמש עשרה מעלות והורידן... תב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי כי חזי דנחית טובא אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא אמר **חמש עשרה מעלות** ואסקיה **חמיסר אלפי גרמידי** ואוקמיה באלפי גרמידי - סוכה, נג.
16 - ת"ר שלשה שמשו בתיבה וכולם לקו כלב ועורב וחם - סנהדרין, קח:
17 - ויחל (ב"ר) עשה עצמו חולין שהי' לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת - רש"י בראשית ט, כ
18 - עשרה דורות מנח ועד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם **וקבל שכר כולם** עשה מעשים טובים כנגד מה שהיה ראוי שיעשו כולם, לפיכך ניצולו כולם בזכותו. וכמו שנטל עליו עול מצות בעוה"ז כנגד כולם כך קבל בעוה"ב שכר כנגד כולם - אבות ה, ב וברטנורא שם
19 - **וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים** (איוב כח, ג) **"קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ"** זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה, ומאי טעם 'קץ שם לחושך'. שכל זמן שיצר הרע בעולם אופל וצלמות בעולם דכתיב "אֲבָל אֹפֶל וְצַלְמָוֶת", נעקר יצר הרע מן העולם אין אופל וצלמות בעולם. דבר אחר "קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ" זמן נתן ליוסף כמה שנים יעשה באפילה בבית האסורים כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום - בראשית רבה פט, א
20 - אמר רב **כלו כל הקיצין** ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר **דיו לאבל שיעמוד באבלו** דיו להקב"ה שעומד כמה ימים וימינו אחור כלומר אם לא יעשו תשובה אינו עומד באבלו כל הימים אלא ודאי קץ לדבר - סנהדרין, צז: וברש"י שם
21 - **אך נח** לבד נח זהו פשוטו. ומדרש אגדה (ב"ר) גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות - רש"י בראשית ז, כג
22 - ל"א **דיו לאבל** דיין לישראל צער גלות, אפילו בלא תשובה נגאלין - רש"י, שם
23 - **ויזכור אלהים** זה השם מדת הדין הוא ונהפכה למדת רחמים ע"י תפלת הצדיקים - שם ח, א

סיפור לשבת

הכרת הטוב

סיפר המגיד מישרים הגאון רבי אשר קובלסקי שליט"א:

היה זה בשעת בוקר מוקדמת. ערפילי שחר רכים נחו בחלל השקט, בעולם שעוד לא התעורר. רבן של ישראל, ה'חזון איש' זצ"ל, כבר התפלל תפילת שחרית כוותיקין, ויצא להליכת הבוקר הקבועה שלו, בפרדסים שבשולי בני ברק דאז.

בצאתו, ניגש אליו סבי, הגה"ח רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל, שהיה אז בחור צעיר שהרבה להסתופף בצילו, וביקש להצטרף לטיול. ה'חזון איש' ניאות, וכך יצאו השניים להליכת בוקר צונן ונעים, כשהם משוחחים בדברי תורה. והנה, לפתע פתאום, החלו רוחות עזות שהביאו בכנפיהן עננים אפורים, השמים התכסו באפור כהה, ומטר עז החל ניתך על הארץ...

ה'חזון איש' ומלווהו עמדו בשולי אחד הפרדסים, סמוך לכביש, חשופים לגשם השוטף ההולך ומתחזק. אין כל קורת גג בקרבת מקום, איך אפשר לרוץ בגשם עד בני ברק?! ואז, כמו אור עולה מן האופק, נראתה משאית ישנה מתקרבת. הנהג הבחין בשני היהודים הזקוקים נואשות ל'טרמפ' שיחלץ אותם מהגשם, והתרגש לגלות כי אחד מהם הוא ה'חזון איש' בעצמו!

כשהגיע אליהם עצר הנהג את המשאית, והזמינם לעלות, תוך שהוא מבהיר שהוא הבעלים של המשאית ורשאי להעלות אנשים לרכב. אז הורה ה'חזון איש' למלווהו, הבחור שמואל צבי, כי יעלה על המשאית ויתיישב בכסא שעל יד הנהג, כשה'חזון איש' צועד אחורנית, לעלות אל הבאגז' הפרוץ שמאחור...

הבחור נבהל ונרתע. 'לא יתכן!' – קרא מיד, 'הרב יעלה ויישב על יד הנהג, ואני אעלה לבאגז' מאחור. רבן של ישראל יסע כמו קרטון סחורה, בעוד אני אשב מלפנים?!' – קרא בזעזוע.

ה'חזון איש' חייך, והשיב תשובה שכדאי שתהדהד באוזנינו שוב ושוב: 'הלא הגעת אתי לטיול בוקר, ליוית אותי במסירות. אני חייב לך הכרת הטוב, מבקש לגמול עמך טובה ולהעניק לך את המושב הטוב יותר במשאית – על יד הנהג. אני כבר אסתדר!'

הבחור נבהל ושאל: 'רגע, והלא אני הוא שביקשתי להצטרף לטיול, לעונג ולכבוד הוא לי! הרב הוא שגמל עמי טובה במתן האפשרות להלך עמו בצידי הדרכים! יעלה נא הרב ל'קבינה' ויתפוס מקומו על יד הנהג, ואני אתנודד לי בבאגז' מאחור!'

הגשם הוסיף לרדת, בעל המשאית המתין בסבלנות, נדהם להיות עד לויכוח המשונה, בין גדול הדור שטוען שהבחור שלצידו יישב בנוחות ליד הנהג כי הוא חב לו הכרת הטוב, בעוד טענת הבחור היא שראוי שגדול הדור יישב ליד הנהג, והבחור הוא שיעלה לבאגז'. אך ה'חזון איש' לא ממהר להיכנע, חובת 'הכרת הטוב' חשובה מהחיפזון לחסות מהגשם השוטף...

כשראה הבחור כי ה'חזון איש' איתן בדעתו, גייס טיעון חדש ומקורי: 'והלא איך ייראה הדבר, אם בשובנו לבני ברק יביטו האנשים ויראו שאני מתרווח לי מלפנים בעוד הרב בבאגז'? כל מי שיראה זאת יבוא לחשוד בי שאינני נוהג ברב בכבוד, ותיגרם פגיעה בשמי הטוב!' – טען בלהט...

ה'חזון איש' האזין לטיעון ההגיוני וטיכס עצה גאונית: 'הבה ניסע, אתה בחזית ואני מאחור. כשנגיע לירכתי בני ברק, נתחלף' – הציע ה'חזון איש', ולבחור לא היתה ברירה אלא להסכים. הגשם הוסיף לרדת, נהג המשאית משרך את דרכו העירה, כשהבחור יושב בנחת במושב שלצד הנהג, וה'חזון איש' בבאגז' שבאחור, מאמץ את אחיזתו שלא ליפול...

כשהגיעו סמוך לבני ברק, עצר נהג המשאית והשניים התחלפו, ה'חזון איש' עבר לשבת מלפנים והבחור נעמד מאחור. אך בכך לא תמה הכרת הטוב של ה'חזון איש'. בהגיעם לביתו, ביקש ה'חזון איש' מנהג המשאית לבקש ממנו ברכה, עצה, משהו שיוכל להשיב לו טובה ולהוקירו על שהביאו לבני ברק בעיצומה של סערה חורפית. הנהג הנהן במבוכה, לא מצא בקשה מיוחדת, אך סבי רבי שמואל צבי קפץ על ההזדמנות... 'אם כבר אפשר לבקש, אבקש שהרב יסדר לי חברותא כלבבי' – ביקש הנער, וה'חזון איש' ניאות. עוד באותו היום סידר לו כחברותא את הגאון רבי שלמה ברמן זצ"ל – חתנו של ה'סטייפלער' ולימים מראשי ישיבת פוניבז', ואף ה'חזון איש' עצמו קבע עמו חברותא אישית, כל יום בשעת טיול הבוקר וגם בשעת ערב...

הסיפור המפליא הזה, המובא בספר 'אנא עבדא', מספק לנו הצצה על חשיבות 'הכרת הטוב' במשקפיים של גדול בישראל. כי אף שטיול הבוקר עם ה'חזון איש' הוא שעה של קורת רוח שאין כמותה, למרות זאת חש ה'חזון איש' כי הבחור מטיב עמו, ולכן העניק לו את המקום הטוב במשאית, וגם סידר לו חברותות כלבבו, כשהוא עצמו אחד מהם, הכל כדי להשיב לו טובה!

הבה נלמד מהסיפור הזה עד כמה גדולה חובת 'הכרת הטוב'. אנו מקבלים הרבה עזרה - מבני ביתנו הקרובים העומדים לצידנו לסייענו, מגבאי בית הכנסת שדואג שהמקום יהיה מסודר למעננו, מהחזן בתפילה הנותן קולו עבורנו, מהחברותא המשקיע זמן כדי ללמוד עימנו. נכון, כל אחד מהם עושה את תפקידו נאמנה, אבל הם עוזרים לנו, הם מקילים על חיינו!

וכשאנו זוכים בכל כך הרבה טובות ובכל כך הרבה סיוע, נעמיד לנגד עינינו את דמותו של גאון ישראל ה'חזון איש', מתנודד בארגז שבירכתי המשאית, רק כדי להשיב טובה לבחור צעיר

המשך בעמוד הבא...

לימים, שעשה לו טובה קטנטנה וליווה אותו לטיול הבוקר, זכות וטובה לבחור לא פחות מל'חזון איש' בעצמו.

כי הכרת הטוב לא תלויה במה שפלוני עשה עבורנו, האם זה היה מתפקידו, האם השתכר מזה, או מה מעמדו האישי. הכרת הטוב היא תחושה פנימית הבוערת בעומק לבנו, עד כמה אנו מעריכים, עד כמה אנו מוקירים. וככל שנכיר טובה ונוקיר תודה – כך נוכיח כי אנו אכן ראויים לקבל טובה, מידו הפתוחה והרחבה של בורא עולם! ■

שביבים / שאול שיף

■ כוחה של מלה טובה

לישיבה גבוהה הממוקמת בארץ באזור שאינו דתי , הגיעו מספר בחורים מישיבה אחרת לתקופת 'חיזוק' בזמן מגיפת הקורונה, כאשר מטרתם להחליף אווירה ולהתחזק בלימוד התורה.

בקרבת הישיבה הייתה חנות מכולת בבעלות יהודי מסורתי, ששמו עופר. כל עובדי החנות ידעו על חיבתו והערכתו המיוחדת של עופר לתלמידי ישיבות באשר הם, ובכל פעם שהגיע בחור ישיבה לשלם בקופה, נאמר לו שהוא מקבל הנחה של עשרה אחוזים. הנחה קבועה זו ניתנה, כמובן, בהוראתו של עופר.

בוקר אחד, הרהר בינו לבין עצמו , אחד מאותם בחורים שהגיעו ל'חיזוק', שהלימוד בישיבה אינו לפי כוחו, ובלי לשתף איש, החליט לעזוב לגמרי את לימוד התורה ולעבוד לפרנסתו במקצוע כלשהו.

אך לפני לכתו מהישיבה, ניגש למכולת הקרובה לקנות לו משהו, בידיעה שעוד היום הוא נוסע הביתה ומחפש עבודה.

וכך, בעודו מגיע למכולת של עופר, רק הניח הבחור רגלו על מפתן החנות, קיבלו עופר במאור פנים ובגילויי הערצה מיוחדים: 'הנה הגיע נזר הבריאה', 'עליך כל העולם עומד', ועוד דברי שבח רבים...

אמר הבחור לעצמו, כך חושב עלי בעל חנות מכולת ואני עוד חושב לעזוב את עולם התורה?!

בעודו עושה את צעדיו חזרה לחדרו, אמר לעצמו "אשאר בישיבה עוד כמה ימים ונראה". כך המשיך ללמוד עוד כמה ימים ועוד כמה ימים, עד שהתגבשה אצלו ההחלטה להמשיך בלימוד התורה ככל שרק יתאפשר הדבר.

במהלך אחת מחופשות בין הזמנים חשב לעצמו כמה צריך הוא להודות לאותו עופר בעל המכולת, שרק בזכותו הוא נשאר בחור ישיבה על כל המשתמע מכך. מיד התיישב לכתוב מכתב ברכה מרגש לעופר היקר, והחליט שבתחילת ה'זמן' יגיע לישיבה יום אחד לפני כל הבחורים, כדי שיוכל להביא את מכתבו לעופר בלי שיורגש הדבר בישיבה.

נסע הבחור לישיבה והלך לחנות המכולת של עופר, אך נדהם לראות שהחנות סגורה. כאשר בירר מדוע, נאמר לו שהאדם המיוחד הזה האהוב על כולם, קיבל בשבוע שעבר התקף לב פתאומי, וכעת לצערנו כבר אינו בין החיים, "אך אם תזדרז", אמרו לו, "תוכל עוד בדקות אלו להספיק לנחם את בני משפחתו שהיום קמים מהשבעה". מיד הלך הבחור לבית האבלים ובמהלך הניחום, שלף הוא את המכתב והעבירו לאלמנה, תוך שהוא מספר לה בהתרגשות את הסיפור מתחילתו, ועל הזכויות העצומות שזכה עופר בעלה המנוח.

(הרב ישראל בלומנטל מתוך העלון "כיצד מוכיחים")

■ שיעור מוסר חי

את הסיפור המיוחד שלפנינו, סיפר נכדו של הגאון המפורסם רבי מאיר קלירס זצ"ל רבה של טבריה להמקובל הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.

מידי שנה בשנה ביום היארצייט של רבי מאיר קלירס, היה מגיע לציון יהודי זקן אחד, שהטריח את עצמו מירושלים, בנסיעה קשה של הימים ההם אל קבר הצדיק שבבית הקברות העתיק בטבריה של מעלה.

באחד השנים ניגש אליו אותו נכד הנ"ל ושאלו לסיבת טרחתו המרובה מידי שנה, כאשר אין הוא מבני המשפחה וגם לא מתושביה של טבריה. בוודאי ישנה סיבה מיוחדת לבואו של זקן זה, ניחש הנכד. כנראה מסתתרת כאן עילה מעניינת, שתשפוך אור נוסף על גדלותו של הסבא. ולכן ההין לברר אצל הזקן ולחקור סיבת עלייתו, כדי ללמד דעת לדורות הבאים. הזקן נענה ברצון לפנייתו של הנכד ופתח בסיפורו: לפני שנים בהיותי אברך צעיר, נפגע השלום בית אצלנו, מריבה קשה פרצה לא עלינו ביני לבין אשתי, שהתגברה והתעצמה כל העת. וכשטבעה של מחלוקת, הכעס והמרירות חלחלו פנימה יותר ויותר ורק יצרו עוד ועוד מריבות, כאותה פקעת המסתבכת בינה לבין עצמה, באין דרך מוצא. הדברים החמירו והלכו, עד שיום אחד לא יכולתי יותר לסבול הייסורים והמריבה והחלטתי שעלי לקחת מעט הפוגה. קמתי איפוא, ארזתי את מזוודתי והפלגתי אל טבריה הרחוקה, גם בשביל צורך מנוחת הנפש והחלפת הכוחות. אבל בעיקר כדי להתבונן ביני לבין עצמי בכל הסיפור הזה, לאיזה כיוון עלי לפנות... האם בכלל ניתן להשכין שלום בית ביני לבין אשתי, או שמא חלילה אפסה כל תקווה ועלינו לחשוב על דרך הפירוד.

הגעתי לעיר טבריה, שכרתי דירה קטנה לתקופה קצרה, פרקתי

את מזוודתי וסידרתי את חפצי האישיים. הדירה היתה יפה ונחמדה וגם שקטה ושלווה. מחלונות הבית נשקפה הכנרת פרוסה ככינור, עם מימיה השקטים והמרגיעים. שבסגולתם ליישב דעתו של אדם ולהביאו למנוחת הנפש - שמאוד הייתי זקוק לה באותה עת. לאחר שהיה הכל מסודר כראוי וכיאות, יצאתי לתפילת "מנחה-מעריב" בבית הכנסת המרכזי של העיר.

לאחר התפילה ברכני רב העיר הרב קלירס זצ"ל בברכת "שלום עליכם" לבבית, כדרכו בתור הרב הראשי לקרב את האורחים המגיעים אל העיר ולדרוש בשלומם ובטובתם וסיבת הגעתם אל העיר וכו'. פעמים רבות היה מצליח בדרכי שיחות נועם אלו לסייע להם במטרת בואם בכל מיני דרכים ואופנים שהיו ברשותו. גם במקרה שלי - ממשיך הזקן בסיפורו, פתח עימי הרב בשיחה נעימה, וכששמע שמדובר באורח מירושלים עיר הקודש, שמח מאוד. "והיכן כבודו מתאכסן פה בטבריה?" שאל הרב. סיפרתי לו על הדירה הצנועה והנחמדה שהשגתי במחיר לא יקר, שמתאימה מאוד לתקופת מנוחה קצרה. על הבעיות הרבות שלי ועל שלום הבית המעורער, כמובן לא סיפרתי לו.

גם הרב הפיקח מצידו לא חיטט יותר מידי, לשאול על הסיבות שאילצו אותי לקום ולעזוב את ירושלים ולהרחיק עד טבריה. הספיקה לו עצם העובדה, שיש לנו כאן אורח יקר מירושלים קרתא דשופריא, ועל כך גדלה שמחתו. לאחר אתנחתא קלה, פונה אלי הרב: "בעצם, מדוע לא תבוא ללון אצלי בביתי, הרי שכירת דירת הנופש שמצאת עולה לך מחיר לא מבוטל. ומדוע לא אזכה אני וביתי במצווה כה חשובה של הכנסת אורחים? אצלנו", אמר הרב בחיוך כובש, "תוכל ליהנות ממנוחה נעימה ושקטה, לא פחות מאותה דירת חמד שמצאת! גם השקט והרחבת הדעת עם אותו נוף פסטורלי של טבריה העתיקה, ישתקפו בפניך, ואולי גם נוכל ללמוד קצת יחדיו, וכך תוכל להעביר כאן את החופש שלך בטוב ובנעימים וללא הוצאה כספית מיותרת".

האמת, מספר האיש, מתחילה לא נראתה לי הצעתו של הרב, רציתי קצת פרטיות ושקט, אחר התקופה הקשה והסוערת שעברה עלי חפצתי להיות יותר עם עצמי ודחיתי את ההצעה בנימוס. תירצתי את עצמי בכך, שאין זה נעים לי להטריח את הרב והרבנית החשובים, שהרי אין מדובר בלינת לילה יחיד, כי אם לתקופה של שבוע ויותר, אך משום מה הרב לא אבה כל כך לוותר על המצווה הגדולה שנפלה בחלקו וניסה בכל מיני דרכים לשכנע אותי להתארח בביתם. "אין זו טרחה עבורנו כלל וכלל" הפציר בי הרב. "אדרבה, הרבנית תהנה ותשמח מאוד! אנו אוהבים לארח אורחים בביתנו, שכן האורחים מביאים איתם את השמחה ואת האור" ביקש הרב. הרב לא הירפה ממני וביקש לכל הפחות לנסות כמה ימים בביתם, ואם בכל זאת ארצה אחר כך פרטיות לעצמי, אוכל תמיד לעבור לאותה דירת נופש.

לא היתה בפני שום ברירה, שכן אין זה נאה כך לדחות ולסרב לבקשה חוזרת ונשנית של רב גדול בישראל. ביטלתי איפוא את שכירות הדירה, שוב ארזתי את המטלטלים, והפעם לא לנסיעה ארוכה בת שעות, כי אם להליכה קצרה באוויר הצח והנעים של טבריה. משהגעתי לבית הרב, קיבלו אותי הרב והרבנית בסבר פנים יפות ובשמחה. הם הציעו בפני חדר צדדי בביתם לסדר בו את חפצי, ולאחר שסעדתי את לבי בארוחה נעימה, פרשתי לחדרי ללינת הלילה. האירוח בבית הרב והרבנית נעם לי מאוד וישנתי שנת ישרים שקטה ושלווה, זה היה נחוץ מאוד לי ולעצמותי, לאחר תקופה ארוכה של סבל ומריבה וחוסר שקט נפשי.

למחרת בבוקר עם שחר, התעוררתי בכוחות רעננים ומחודשים לטבילת מקווה בימה של טבריה ולתפילת שחרית. בטרם יציאתי את הבית, רואה אני את הרב טורח בכמה טרחות בביתו. מתחילה הכין עבור הרבנית נטלא עם מים וקערה לנטילת ידיים, לאחר מכן הוציא את המים ושפכם. ושוב רץ אל המטבח והעמיד קומקום להרתיח מים, ומשנשמעה שריקת הרתיחה, שפך את המים על גרגירי הקפה, שהיו מכינים בהם בעבר כוס קפה חם ומהביל, בטעם וארומה נפלאה! כך מניח הרב את כוס הקפה המהביל על גבי מגש נאה, כשהוא מצמיד על ידה צלחת קטנה עם עוגיות טעימות, וכך נכנס עם ה'שי' הנאה והמלבב הזה אל חדרה של הרבנית והגיש לפניה את התקרובת, כדי שתתחיל את יומה בכוס קפה ראשון המחמם את הגוף וגם את הלב...

אני בעומדי מן הצד, ממשיך האיש בסיפורו המרתק, הבנתי שכנראה הרבנית לא חשה בטוב ונחלשה מעט, ולכן מטריח את עצמו הרב הצדיק לשרת אותה, בשירות כה אדיב ומסור, לכן הודעתי לרב בטרם יציאתי לבית הכנסת, שהנה מיד לאחר התפילה בעזרת השם אבוא לפנות את חפצי ואחזור אל דירת הנופש ששכרתי אמש. "אינני רוצה להטריח את הרבנית החולה חלילה" טענתי. הרב התפלא מאוד וגם נפגע קצת. "הרי הרבנית אינה חולה כלל וכלל? היא בריאה ושלמה ברוך השם כאחד האדם. שמא לא נהנית אצלנו בבית? אולי היה חסר משהו, או אולי היה לך קר מדי בלילה? מדוע עוזב אתה אותנו כל כך מהר?" תהה הרב.

אמרתי לרב, שהיות ורואה אני שהוא צריך כל כך לטרוח ולשרת את אשתו הרבנית, הבנתי שלבטח היא אינה חשה בטוב ואינני רוצה להקשות עליה יותר. "מה פתאום" עונה הרב, "אשתי שתחיה איננה חולה ואין לה שום מחלה חלילה וחלילה, אלא שראיתי בכתבי האריז"ל ש"צריך האדם לקבל על עצמו מצוות "ואהבת לרעך כמוך" לפני התפילה, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל ותוכל לעלות למעלה ולעשות פרי". "לכן חשבתי לעצמי", הסביר הרב, "למה לי לחפש אחר חבר בחוצות העיר או בבית הכנסת, כדי לקיים בו מצוות ואהבת לרעך כמוך. הנה יש לי כאן מן המוכן בתוך הבית אפשרות קרובה, נינוחה ונגישה לקיים מצווה מופלאה זו, שהרי כבר ייסד מורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל בספר הליקוטים (פרשת עקב פ"ח), שכל עיקר כוונת מצוות הנישואין אינה באה כי אם בכדי לקיים בה מצווה זו של ואהבת לרעך כמוך, כשיאהוב אותה כגופו.

כמובן, סיים האיש את סיפורו, שלאחר שיעור מוסר חי ומאלף שכזה, השתנתה כל תפיסתי ביחס לנישואין, כשהתבוננתי באורחות חייהם של חכמי התורה, שדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. למדתי היטב דרכי חיים ושלום, כיצד צריך האדם לכבד את אשתו ולאהוב אותה, מיד קיצרתי את חופשתי, קמתי ונסעתי לביתי.

ומאז התהפכה כל צורת התייחסותי לאשתי, התחלתי לכבד אותה ולדרוש בשלומה ובטובתה, ובמקום להתקיף בכל מקום על המגרעת, או להתגונן מחיצי ביקורת הרסנית, העליתי על נס את הצדדים החיוביים והשתדלתי להשרות תמיד אווירה נעימה ופייסנית בשמחה ובאהבה. וכמובן כמים פנים אל פנים, אף היא החזירה לי באותה מטבע, וחזר השלום לשכון בבתינו. ומאז ועד היום מכיר אני טובה לרב הגדול, שבזכותו חזר השלום לבתינו, אורחות חייו ומידותיו הנאצלות הם אור חיינו תמיד. ולכן מגיע אני

בכל שנה אל קברו, כדי להידבק בדרכיו ובמעשיו, סיים הזקן את סיפורו המופלא...!

(גל' טיב הקהילה)

סקרנות מחנכת

כותב עורך "כיצד מוכיחין": כשנלקח לבית עולמו ידידי היקר והחביב, נעים שיחה ומאיר פנים לכל אדם באשר הוא, הרב אשר זליג טראובה הכהן זצ"ל {הוא לימד בין השאר בישיבת נחלים, ועל כך בהמשך.} בנו נ"י הספידו. הוא סיפר שאביו מעולם לא הוכיח אותו ישירות. אבל הוא התקשר אליו בתקופה ששמע שמשתתף בשיעור תורה ושאל אותו איך היה השיעור היום, איך נהנית מן הדברים שנאמרו שם, וכו'. כך הראה סקרנות והתעניינות ושאל אותו על השיעור והתנהלותו, ומעניין שהוא עשה את זה כל יום, יום אחרי יום. כל יום היה מסוקרן לדעת איך היה בשיעור... [נו, וכי אפשר בצורה כזו להפסיק ללכת לשיעור???...]

בסוף הוא סיפר עוד, ונחנק מהתרגשות תוך כדי אמירת הדברים, שבפעם הראשונה שהוא כתב 'חבורה' [חידושי תורה שחידש] בישיבה, כשחזר הביתה ראה שאבא הניח את החבורה ששלח לו ב'ויטרינה' שבסלון, ולא כהצגה או יחצנות, אלא כדבריו 'פשוט התגאה בחבורה שלי', והחבורה הזו נשארה כך בויטרינה במשך חודשים ארוכים....

אחד מתלמידיו של הרב טראובה זצ"ל, סיפר לי על ת"ח מפורסם, ירא אלוקים וגאון לא קטן, שלמד בישיבת נחלים. כשלמד שם, הוא היה שחקן הכדורגל המוצלח ביותר מכל בני הישיבה, נקרא לו יענקל'ה לצורך הענין. התלמידים ביקשו מהרב טראובה לבוא ולצפות בהם כשהם משחקים ומבקיעים 'גול' אך כמובן זה לא עניין אותו. אבל כשיענקל'ה נכנס ללמוד בנחלים, אמר הרב טראובה, כאשר יענקל'ה במגרש אני בא לצפות במשחק... יחס חם ואוהב, במקום בו נמצא התלמיד...

כך ירד אליו ועל ידי זה הצליח להעלות אותו איתו עד שברבות הימים, אותו יענקל'ה הפך להיות עטרת תפארת לאברכי הכוללים בירושלים עיר הקודש...

אל תעיר ואל תאמר דבר

רב הממונה על עריכת חופות מטעם הרבנות עלה לביתו של רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ושאל על כתובה שנכתב בה 'חשון' במקום 'מרחשון' כפי שהיה ראוי לכתוב (רמ"א אבן העזר קכו, ז וב"נחלת שבעה" סימן ד), האם זה מעכב ופוסל את הכתובה.

תשובת רבינו היתה שכתוב בספר 'פתחי תשובה' שאינו מעכב בדיעבד.

אבל הוסיף רבינו: שמע היטב למה שאני אומר לך! -

הרי אתה הממונה על עריכת חופות. אם תבוא לחופה, ותראה שראש הישיבה שהוזמן לסידור קידושין מילא את הכתובה, וכתב 'חשון' במקום 'מרחשון' - ועדיין לא נערכה החופה - אל תעיר ואל תאמר דבר. כי גם שלא לבייש ולהכלים נקרא 'דיעבד'! (מתוך עלון לקראת שבת מלכתא)

תורה מתשת כוחות השומאה

האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל (דברי תורה בעידן רעוא דרעוין, בחקתי תשמ"א) מאריך ואומר שכאשר רואים רשעים המחרפים ומגדפים כלפי מעלה ואינם מקבלים תוכחה, והלב כואב ודואב, עצה אחת יש לנו והיא לימוד התורה שהיא מתשת את כוחות הטומאה. כאשר עוזר הקב"ה לאדם והוא יכול לשבת בארבע אמות של הלכה, הוא משבר בזה את כח הטומאה והיצר הרע בכל העולם כולו, ואז כל הרשעים נכנעים מאליהם לקדושה העליונה!

ומביא שהעידו תלמידי החתם סופר, שלאחר השיעור בחומש עם רש"י שלימדם בליל שישי ופירש את המקראות באופנים שונים, היו הם מתפללים ערבית בהתעוררות עצומה כמו בליל יום הכפורים עד שהייתה הרצפה רטובה מדמעות.

וסיים האדמו"ר מקלויזנבורג: וכשיבוא זמן להשיב לב אבות על בנים [לעתיד לבוא] יבוא אליה הנביא ויקבץ את כולם לבית המדרש וידרוש לפניהם דרוש עמוק בחריפות גג על גג ויתרץ להם כל הקושיות והאבעיות, ובזה לבד יעורר את כח הדעת והחכמה לעשות תשובה, אף בלא לומר דברי תוכחה כלל, כי עצם התורה תשפיע עליהם שמעצמם יעלה בזיכרונם כל מחשבה דיבור ומעשה אסור שעברו, ויטיחו ראשם בקרקע בחרטה על עוונותיהם...

ותשחת הארץ

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס" שואל רבינו אור החיים הקדוש, למה הוצרכה התורה לומר זאת, אחר שכבר נכתב בפרשה הקודמת (לעיל פסוק ה) "וירא ה' כי רבה רעת האדם...". וכאן אין פירוט החטא יותר, שהרי לעיל כתוב "כי רבה רעת האדם, וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום". ואם בגלל שלא הזכיר מהו החמס, א"כ היה צריך להזכירו כאן במפורש באר היטב. ועוד יש לדעת, למה לעיל הזכיר את השי"ת בשם הוי"ה ב"ה המורא על רחמים, וכאן הוזכר בשם אלוקים המורה על מידת הדין. עוד יש לבאר למה אמר כאן "לפני האלוהים". עוד צ"ב מה ראתה התורה לציין "וירא אלוהים..." וכי בא להודיע דבר הידוע לכל, שה' יודע כל דבר ואין נסתר ממנו.

אכן מיישב רבינו ע"פ מה שאמרו רז"ל (אבות פ"ד מי"א) העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. והביאור בזה שע"י מעשה מצוה, נברא מלאך טוב המסנגר טוב על עושה המצוה. ומאידך גיסא ע"י מעשה לא טוב, נברא מלאך רע, אשר בכוחו לקטרג על האדם, ולגרום לו להיות

נידון ע"פ שורת הדין.

אך ברור הדבר, שאין בכח המשחית לעשות רע לחוטא, קודם שישפוט ה' ויגזור אומר, וזהו סוד הכתוב (שמות לז) נושא עוון. ואחר שישפוט ה' ויגזור פורענות על החוטא, אז יש בכחם לפעול ולהרע לחוטא. ואע"פ שה' ימנע מן המקטרג מלעשות שום היזק לחוטא, קודם שיחתך הפסק דין על ידו. מכל מקום ע"י ריבוי החטאים, אפשר ויהיה בכח המשחית להגשים הפורענות טרם שיגמר הדין. והוא מאמר הכתוב "ותשחת הארץ לפני האלוהים" כלומר, שהארץ נשחתה קודם גמר הדין. ואמר "הארץ" להורות שגם גוף הארץ נשחתה, לגודל הפלגת החטא, כי ע"י החטא ישכינו בארץ את התיעוב הנעשה ע"י החטא. ואחר אומרו "ותשחת הארץ" אמר "ותמלא הארץ" הגם שהיה ראוי הסיבה למסובב, שהוא יצירת המשחית. אלא שרצה הכתוב להודיע, שאחר שהגיעו לגדר זה, עוד הוסיפו להתעיב יותר. ומה שאמר "כי מלאה הארץ חמס", כלל בזה את כל רשעותם, דהיינו גזל ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים. ואע"פ שמידת ה' להיות נושא עון, גדל עוונות הדור ההוא יותר ממידתו. על דרך ל' הכתוב "גדול עווני מנשוא" דהיינו ממידת "נושא עון".

או יש לבאר "כי מלאה הארץ חמס" היינו המקטרגים הנקראים חמס, אשר גדל כחם לקטרג עקב ריבוי החטאים של בני האדם. וה' הודיע זאת לנח שאומרו "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס..."דהיינו אותם המקטרגים אשר נבראו מיושבי הארץ ונקראים בשם קץ, באים לפני לעורר את מידת הדין עליהם ולמהר לאבדם מן הארץ.

וראתה התורה לומר כן, להודיע לכל שלולא ריבוי החטאים, היה ה' מאריך אפו. ולכן הזכיר כאן הכתוב אלוקים המורה על מידת הדין, לומר שע"י מעשיהם הרעים הפכו את מידת הרחמים למידת הדין. ולעיל הזכיר את מידת הרחמים, להורות שכן מידתו של ה' להתנהג במידת הרחמים ולהאריך אפו, אך יש לזה גבול דהיינו כל שלא הרבו לחטוא. אבל לאחר ריבוי החטא, אותה מידת הרחמים נהפכת למידת הדין.

כך נעצרו הפוגרומים ברוסיה

רבי שמואל שניאורסאהן, האדמו"ר הרביעי מליובאוויטש, היה מוכן לסכן את חייו למען אחיו.

בשנות תרל"ט ותר"מ (9781-0881), חלה עליה משמעותית בהתקפות אנטישמיות ברחבי רוסיה. בערים ועיירות רבות אויבי העם היהודי הסיתו את האוכלוסיה המקומית לערוך פוגרומים בקהילות היהודיות. רבי שמואל שניאורסאהן, האדמו"ר החמישי מליובאוויטש הידוע בכינוי הרבי המהר"ש, נסע לס. פטרבורג כדי לנסות ולעצור את הגל החדש של ההתקפות.

לרבי שמואל היו ידידים ומכרים רבים בקרב פקידי המימשל, נסיכים ואצילים. הם הבטיחו לו שהקמפיין האנטישמי ייעצר, אך הבטחות לחוד ומעשים לחוד: פוגרומים פרצו בשנת תר"מ (0881) בקייב ובניעזי'ן.

את החדשות המעציבות קיבל רבי שמואל זמן קצר לאחר ששב מחו"ל, לשם נסע כדי להשתדל למען הקהילות היהודיות ברוסיה. ללא שהות הוא מיהר לעיר הבירה הרוסית, ובעזרתו של פרופסור ברטנסון, רופא החצר של הצאר, הוא הצליח להשיג פגישה מידית עם שר הפנים.

כשהוא מלא בצער בשל המצב הנואש, נזף הרבי בשר הפנים על כך שהוא לא מילא את הבטחתו לעצור את ההתקפות האנטישמיות. הוא הבהיר כי המשך אזלת היד של הממשלה תיצור לממשלה הרוסית תדמית שלילית ברחבי העולם.

השר הגיב: "אני יודע היטב את כוחם הרב של היהודים הקפיטליסטים בחוץ לארץ, אבל יחד עם כך אני יודע גם כן כיצד הם מתייחסים ליהודים ברוסיה ולרבנים בפרט."

הרבי מחה נמרצות על דברי השר וציין שככל הנראה השר לא מכיר את הפסיכולוגיה היהודית ואת אהבת האחים השוררת ביניהם. "אלי" - הצהיר הרבי - "מגיעים מכתבים רבים מאותם קפיטליסטים יהודים בעלי ההשפעה מחו"ל, והם שואלים אותי עליהם כיצד להתייחס לידיעות העצובות המגיעות מרוסיה על מצב היהודים שם, ומה ביכולתם לעשות כדי לוודא את ביטחונם האישי ובטחון רכושם של יהודי רוסיה."

"ומה השבת להם?" הגיב השר בכעס.

"עדיין לא השבתי להם" השיב הרבי, "אני ממתין לקבל תשובה חיובית מן הממשלה בענין."

"הרבי מליובאוויטש!" קרא השר בזעם: "האם אתם מאיימים על ממשלת רוסיה ביהודים הקפיטליסטים שבחו"ל?"

"אין על כבוד השר לראות את הדברים כאיום; אך עליו להתחשב בכך כעובדה רצינית ביותר. גם קפיטליסטים רבים לא יהודיים יתמכו בכך: האנושות כולה תצטרך להגיב נגד המעשים הברבריים האלו" אמר הרבי.

"האם הרבי מליובאוויטש בשיתוף עם הקפיטליסטים בחו"ל יגרום למהפכה ברוסיה"? שאל השר.

"לכך תביא במשך הזמן המלוכה הרוסית בהנהגתה הביורקרטית המוזנחת" השיב הרבי בעוז.

מאוחר יותר באותו הערב הודיעו לרבי כי הוא אסיר וכי אין לו לצאת מבית המלון בו הוא שוהה. במשך יומיים הוא ישב במעצר בית, וכאשר הוא שוחרר ביום השלישי הוא נפגש שוב עם השר שהבטיח להעניק לו תשובה בתוך שבועיים.

כששב לעיירת מגוריו, ליובאוויטש, נולד לו נכד (שלימים הפך לאדמו"ר השישי של תנועת חב"ד). בסעודת ברית המילה הרבי ישב שקוע במחשבות וניגן בקול מריר את ניגון "ארבע בבות" של מייסד חסידות חב"ד, רבי שניאור זלמן מליאדי. כל הנוכחים נחרדו מקול הגעגועים המרירי בו שר הרבי את הניגון. "כשהתחלתי לעסוק בעסקנות למען הכלל" אמר הרבי לאחר שהות מסויימת, "ביקשתי מאבי ברכה להצלחה.

"אבי השיב לי: ברכה היא כמו גשם. כדי שגשם יפעל את פעולתו, יש לזרוע ולחרוש. כשאדם עושה מה שצריך למען הכלל, הברכה תועיל והעבודה תצליח. כלל ישראל במדינתנו

נמצא בצרה. אנו זקוקים לרחמים שבורא העולם ירחם עלינו וישלח לנו את ישועתו. בעזרת ה' עשיתי את כל מה שניתן היה לעשות למען הכלל. חרשתי וזרעתי, וכעת אנו זקוקים לגשם - לברכת ה'."

פעולותיו הנמרצות של הרבי הועילו, ובמשך תקופה מסויימת שרר שקט ולא נערכו עוד התקפות אנטישמיות נגד היהודים.[מתוך אתר בית חב"ד]

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net